

LOIZIDOU kundër TURQISË
(kérkesa nr. 15318/89)
23 mars 1995

në këtë vendim tepër të rëndësishëm që ka të bëjë vetëm me pretendimet paraprake të qeverisë Turke, Dhoma e Madhe e Gjykatës së Strasburgut trajton çështjen e juridikzionit de facto të një shteti anëtar të Konventës edhe në lidhje me territorë që nuk janë njojur formalisht si territorë të atij shteti

I. Faktet kryesore

1. Kërkuesja është rritur në Kyrenia, në veri të Qipros, ku ajo kishte në pronësi disa troje. Më 1972 ajo u martua dhe shkoi për të banuar bashkë me të shoqin në Nikosia. Që më 1974 ajo pretendonte se ishte penguar që të shkonte në pronat e saj të lartpërmendura si rezultat i prezencës së forcave turke në Qipro.
2. Në 19 mars 1989, një grup grash greko-qipriote, i quajtur «Gratë drejt shtëpisë», organizuan një marshim me qëllimin e shpallur që më parë, të kapërcimit të vijës së zjarrit të forcave turke. Që nga Nikosia demonstruesit u drejtuat në fshatin Lymbia, ku një grup arriti që të kapërcejë postbllokun dhe vijën e forcave turke. Disa prej grave, përfshirë edhe Znj. Loizidou, u arrestuan nga policë turko-qipriot. Më pas, në të njëjtën ditë, ato iu dorëzuan zyrtarëve të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (U.N.F.I.C.Y.P.) në Nikosia dhe u kaluan në zonën e Qipros greke.
3. Qeveria Turke paraqiti, në formën e prapësimeve paraprake, *inter alia*, pretendimin që çështja dilte jashtë juridikzionit të Gjykatës për shkak se ajo kishte të bënte me fakte dhe ngjarje të cilat kishin ndodhur përpara datës (22 janar 1990) së deklaratës së qeverisë Turke për pranimin e juridikzionit të Gjykatës, sipas nenit 46 (pra prapësim *ratione temporis*¹) dhe nuk lidhej me çështje që kishin të bënin me territorin e marrë në konsideratë nga kjo deklaratë (prapësim *ratione loci*²). Kérkesa iu paraqit Komisionit më 22 korrik 1989 dhe u deklarua e pranueshme më 4 mars 1991.
4. Pasi u përpoq të arrinte një zgjidhje me pajtim, por pa sukses, Komisioni hartoï një raport më 8 korrik 1993 në të cilin ai parashtronte faktet dhe shprehte mendimin se nuk kishte pasur shkelje të: nenit 3 (me unanimitet); nenit 8 përsa i përket jetës private të kërkueses (njëmbëdhjetë vota kundër dy); nenit 5 § 1 (nëntë vota kundër katër); nenit 8 përsa i përket banesës së kërkueses (nëntë vota kundër katër); dhe nenit 1 të Protokollit nr. 1 (tetë vota kundër një).

¹ *Ratione temporis* - term me origjinë latine i përdorur gjërisht sidomos nga e drejta ndërkombëtare dhe që do të thotë "kompetenca kohore"

² *Ratione loci* - term me origjinë latine i përdorur gjërisht sidomos nga e drejta ndërkombëtare dhe që do të thotë "kompetenca territoriale", "kompetenca vendore"

5. Çështja i ishte parashtruar Gjykatës nga ana e qeverisë së Republikës së Qipros në bazë të nenit 48 (b) të Konventës, përsa i përket ndërhyrjes së pretenduar në të drejtat e pronësisë së kërkueses (neni 1 i Protokollit nr. 1 dhe nenit 8 i Konventës).

II. Vendimi i Gjykatës

A. Në lidhje me cilësinë për të dalë si palë paditëse të qeverisë kërkuese.

6. Sido që të jetë, njohja e një qeverie kërkuese nga ana e një qeverie të paditur nuk është kërkesë paraprake as në lidhje me fillimin e një çështjeje në bazë të nenit 24 të Konventës dhe as në lidhje me parashtrimin e çështjes Gjykatës në bazë të nenit 48. Në qoftë se do të ishte kështu, sistemi i garancisë kolektive, i cili është edhe element thelbësor i mekanizmit të Konventës, do të arrinte në praktikë deri në neutralizim duke u nisur nga loja e njohjes reciproke ndërmjet shteteve dhe qeverive të ndryshme.

B. Në lidhje me abuzimin e pretenduar në lidhje me procedurën.

7. Në masën që përjashtimi ishte drejtar kundër qeverisë kërkuese, Gjykata vuri në dukje që ky i fundit i ishte drejtar asaj për arsy, ndërmjet të tjerash, të shqetësimit për të drejtat e Znj. Loizidou dhe të qytetarëve të tjerë që ndodheshin në të njëjtën situatë. Prandaj Gjykata nuk pa në këtë rast një abuzim të procedurës.

C. Mbi rolin e qeverisë Turke në çështje

8. Gjykata çmoi se i përkiste një pale kontraktuese të Konventës që të cilësonte sipas mënyrës së vet statusin e tij në një çështje përparrë vetë Gjykatës. Ajo vuri në dukje se çështja në fjalë merrete shkas nga një kërkesë e paraqitur në bazë të nenit 25 nga ana e Znj. Loizidou kundër Turqisë si palë e lartë kontraktuese në Konventë dhe që asaj i ishte paraqitur nga një tjetër palë e lartë kontraktuese në bazë të nenit 48 (b).

D. Në lidhje me objektin e seancës gjyqësore

9. Në kërkesën e saj paraqitur Gjykatës në bazë të nenit 48 (b) qeveria kërkuese e kufizonte objektin e kërkesës duke kërkuar marrjen e një vendimi vetëm në lidhje me pretendimet e ngritura në bazë të nenit 1 të Protokollit nr. 1 dhe të nenit 8, për aq sa ato ishin deklaruar të pranueshme nga ana e Komisionit në lidhje me pengimin e kërkueses për të shkuar në pronat e veta. Prandaj ishin vetëm këto pretendime që ishin për shqyrtim përparrë Gjykatës.

E. Në lidhje me prapësimet e mungesës së kompetencës ratione loci

a) Në lidhje me pyetjen që ngrihej nëse faktet e denoncuara nga ana e kërkueses ishin të një natyre të tillë që ngrinin çështjen e juridiksonit të Turqisë në bazë të nenit 1 të Konventës.

10. Gjykata kujtoi në këtë kuadër që, në qoftë se nenit 1 përcaktonte disa kufij fushës së veprimit të Konventës, nocioni i «juridiksonit» sipas kuptimit të kësaj dispozite nuk kufizohej aspak në territorin shtetëror të palëve të larta kontraktuese. Për shembull, sipas një jurisprudence të konsoliduar, ekstradimi ose dëbimi i një personi nga një shtet palë mund të ngrejë një problem në lidhje me nenin 3, pra të angazhojë përgjegjësinë e shtetit në

fjalë në bazë të Konventës. Për më tepër, përgjegjësia e palëve kontraktuese mund të hyjë në lojë për shkak të akteve që kanë si autorë organet e tyre dhe që i krijojnë pasojat e tyre në, ose edhe jashtë territorit të vetë palëve të larta kontraktuese. Duke mbajtur parasysh objektin dhe qëllimin e Konventës, përgjegjësia e një pale kontraktuese mund të angazhohet gjithashtu kur, pas një veprimi ushtarak - të ligjshëm apo jo - ajo ushtron në praktikë kontrollin e saj në një zonë të vendosur jashtë territorit të saj shtetëror. Detyrimi për të siguruar në një zonë të tillë respektimin e të drejtave dhe të lirive të garantuara nga ana e Konventës rrjedh nga vetë fakti i këtij kontrolli, i cili ushtrohet në mënyrë të drejtpërdrejtë, me anë të forcave të armatosura të shtetit në fjalë ose me anë të një administratë lokale të varur prej tij.

b) *Në lidhje me vlefshmërinë e kufizimeve territoriale që përbahen në deklaratat e bëra nga ana e Turqisë në lidhje me nenet 25 dhe 46 të Konventës.*

11. Gjykata vuri në dukje se nenet 25 dhe 46 janë dy dispozita thelbësore përsa i përket efikasitetit të sistemit të Konventës për shkak se janë pikërisht ato që përcaktojnë përgjegjësinë e Komisionit dhe të Gjykatës, atë që të «sigurojnë respektimin e angazhimeve që palët e larta kontraktuese kanë marrë përsipër» në bazë të Konventës (neni 19), duke fiksuar kompetencën e tyre për të pranuar ankimet e bëra për shkak të shkeljeve të pretenduara të të drejtave dhe të lirive të shpallura në këtë tekst. Kur ajo interpreton këto dispozita kyçë, duhet të mbajë parasysh nga ana e saj karakterin e veçantë të Konventës, si traktat që përmban garanci kolektive mbi të drejtat e njeriut dhe liritë e tij themelore. Ashtu siç e ka vënë në dukje edhe Gjykata në vendimin *Irlanda kundër Mbretërisë së Bashkuar* të 18 janarit 1978:

«Në ndryshim nga traktatet ndërkombëtare të një natyre klasike, Konventa e kapërcen kuadrin e reciprocitetit të thjeshtë ndërmjet shteteve kontraktuese. Përveç një rrjeti angazhimesh abstenues me karakter dypalësh, ajo krijon edhe detyrime objektive të cilat, siç shprehet edhe Preamble e saj, gëzojnë një "garanci kolektive".»

12. Jurisprudanca e Gjykatës e ka theksuar qartë që Konventa është një instrument i gjallë dhe që duhet interpretuar nën dritën e kushteve të jetës aktuale. Një angazhim i tillë për Gjykatën, nuk kufizohet vetëm në dispozitat normative të Konventës, por është akoma edhe më i vlefshëm për ato dispozita, siç janë ato të neneve 25 dhe 46, të cilat rregullojnë funksionimin e mekanizmit të vënies në jetë të vetë Konventës. Prej këtej, rrjedh se këto dispozita nuk do të mund të interpretohen vetëm në përputhje me qëllimet e autorëve të tyre, ashtu siç kishin qenë shprehur këto qëllime këtu e dyzet vjet më parë.

13. Në vazhdim, objekti dhe qëllimi i Konventës, instrument i mbrojtjes së qenieve njerëzore, kërkojnë që dispozitat e saj të interpretohen dhe të gjejnë zbatim në një mënyrë të tillë që t'i plotësojë kërkuesat e saj në një mënyrë konkrete dhe efektive.

14. Për të vlerësuar nëse palët kontraktuese mund të vinin kufizime përsa i përket pranimit të kompetencës së Komisionit dhe të Gjykatës në zbatim në nenit 25 dhe të nenit 46, Gjykata kërkoj se cili ishte kuptimi i zakonshëm që ajo duhet t'u jepte termave të këtyre dispozitave në kontekstin e tyre

dhe nën dritën e objektit dhe qëllimit të tyre. Në lidhje me këtë Gjykata ftoi për referencë, në mënyrë të veçantë vendimin e 18 dhjetorit 1986 në çështjen *Johnston kundër Irlandës*, si dhe nenin 31 § 1 të Konventës së Vjenës të 23 majit 1969 mbi të drejtën e traktateve. Paralelisht me kontekstin, ajo mbajti parasysh «çdo praktikë të ndjekur në vazhdim në lidhje me zbatimin e traktatit, nga e cila është përcaktuar marrëveshja e palëve në lidhje me interpretimin e traktatit»³

15. Në qoftë se, siç pretendonte qeveria e paditur, këto dispozita do të lejonin kufizime territoriale ose kufizime në lidhje me përbajtjen e pranimit, palët kontraktuese do të kishin qenë të lira që t'i nënshtronshin regjimeve të ndryshme të vënies në jetë të detyrimeve konvencionale sipas shtrirjes së pranimit të tyre. Një sistem i tillë, i cili do t'u lejonte shteteve që ta përshtatnin pranimin e tyre sipas lojës së klauzolave fakultative, do të dobësonte rëndë rolin e Komisionit dhe të Gjykatës në ushtrimin e funksioneve të tyre, si dhe do të ulte gjithash tu efikasitetin e Konventës si instrument kushtetues i rendit publik europian. Për më tepër, kur Konventa i autorizon shtetet që të kufizojnë pranimin e tyre në bazë të nenit 25, ajo e saktëson këtë gjë shprehimisht.⁴

16. Sipas Gjykatës, duke pasur parasysh edhe objektin dhe qëllimin e sistemit të Konventës të treguara më lart, pasojat për vënien në jetë të Konventës si dhe realizimi i objektivave të saj kishin një rëndësi të tillë të madhe sa që do të duhej të parashikohej shprehimisht një kompetencë në këtë drejtim. Pra as neni 25 dhe as neni 46 nuk e përbajnjë një dispozitë të tillë.

17. Ekzistanca e një klauzole të tillë kufizuese në lidhje me rezervat të bën të mendosh se shtetet nuk do ta kufizonin pranimin e klauzolave fakultative për të nxjerrë në fakt nga kontrolli i organeve të Konventës pjesë të të drejtës dhe të praktikës së tyre që janë nën «juridiksionin» e tyre. Pabarazia që do të mund të krijonte ndërmjet shteteve palë lejimi i pranimeve të kufizuara në një mënyrë të tillë do të ishte edhe më tepër në kundërshtim me qëllimin e Konventës të shprehur në preambulën e saj: realizimi i një bashkimi gjithnjë e më të ngushtë me anë të ruajtjes dhe zhvillimit të të drejtave të njeriut.

18. Konsideratat e mësipërme mbështesin fort në vetvete idenë që sistemi i Konventës nuk autorizon kufizime të tilla. Ky këndvështrim konfirmohet nga praktika e mëpasme e ndjekur nga ana e palëve kontraktuese në lidhje me këto dispozita.

19. Duhet marrë në konsideratë rığa ana tjetër që nenii 25 dhe nenii 63 kishin objektiva dhe qëllime të ndryshme. Neni 63 kishte të bënte me vendimin e një pale kontraktuese për të marrë në mënyrë të plotë përgjegjësinë, *vis-à-*

³ Neni 31 § 3 b i Konventës së Vjenës mbi të drejtën e traktateve.

⁴ Në lidhje me këtë Gjykata fton për referencë që të shihet në mënyrë të veçantë nenii 6 § 2 i Protokollit nr. 4 si dhe nenii 7 § 2 i Protokollit nr. 7.

vis Konventës, për shkak të të gjitha akteve të pushtetit publik që vepronin në territorin në lidhje me të cilin ai siguronte marrëdhëniet ndërkombétare. Neni 25, nga ana tjetër, kishte të bënte me pranimin nga një palë kontraktuese të kompetencës të Komisionit për të marrë dhe njojur kërkesa që lidheshin me akte të organeve që vepronin nën autoritetin e drejtpërdrejtë të kësaj pale kontraktuese. Për shkak të natyrës thellësisht të ndryshme të këtyre dispozitave, fakti që një shtet duhet të bënte një deklaratë të posaçme në bazë të nenit 63 § 4 me qëllim që të pranonte kompetencën e Komisionit për të njojur kërkesa të bëra në lidhje me territoret e tij, nuk duhet të ndikonte, nën dritën e argumenteve që sapo u trajtuan më lart, në vlefshmërinë e kufizimeve *ratione loci* që bënин pjesë në deklaratat që lidhen me nenet 25 dhe 46.

20. Duke pasur parasysh natyrën e Konventës, të kuptimit normal të neneve 25 dhe 46 në kontekstin e tyre dhe në dritën e objektit dhe të qëllimit të tyre, si dhe, nga ana tjetër, praktikën e palëve kontraktuese, Gjykata arriti në përfundimin se kufizimet *ratione loci* të cilat bënин pjesë në deklaratat e Turqisë, në lidhje me nenet 25 dhe 46, nuk ishin të vlefshme. Ngelej për t'u përcaktuar nëse, si rrjedhojë, vlefshmëria e vetë pranimeve si të tilla mund të rimerrej në konsideratë.

c) *Në lidhje me vlefshmërinë e deklaratave të Turqisë të bëra në bazë të neneve 25 dhe 46.*

21. Në shqyrtimin e kësaj çështjeje, Gjykata duhet të mbante parasysh natyrën e veçantë të Konventës, si instrument i rendit publik european për mbrojtjen e qenieve njerëzore, dhe të misionit të saj, të përcaktuar në nenin 19, të «sigurojnë respektimin e angazhimeve që palët e larta kontraktuese kanë marrë përsipër» në bazë të Konventës.

22. I përkiste pra Gjykatës, në ushtrimin e përgjegjësive që i ngarkonte nenin 19, të merrte në shqyrtim këtë çështje duke iu referuar tekstit të deklaratave përkatëse si dhe natyrës së veçantë të regjimit juridik të Konventës. Kjo e fundit shkoi si preferencë, në drejtim të ndarjes së klauzolave të kundërshtuara sepse pikërisht në këtë mënyrë do të mund të garantoheshin të drejtat dhe liritë e sanksionuara nga ana e Konventës në të gjitha fushat që bënин pjesë në juridikcionin e Turqisë sipas kuptimit të nenit 1 të Konventës.

23. Gjykata mori në shqyrtim tekstin e deklaratave si dhe formulimin terminologjik të kufizimeve, me qëllim që të shihte nëse kufizimet e kundërshtuara ishin veçmas nga instrumentet e pranimit apo nëse ato përbënин pjesë të tyre integrale dhe të pandashme. Edhe duke i marrë tekstit e deklaratave në lidhje me nenet 25 dhe 46 si një të tërë, ajo çmoi se kufizimet e kundërshtuara do të mund të shkëputeshin nga pjesa tjetër e tekstit, duke e lënë të paprekur pranimin e klauzolave fakultative.

*F. Mbi mungesën e kompetencës *ratione temporis*.*

24. Gjykata kujtoi se nenin 46 i Konventës i akordon Palëve kontraktuese mundësinë që të kufizojnë, ashtu siç bëri edhe Turqia me anë të deklaratës së saj të 22 janarit 1990, pranimin e juridikcionit në lidhje me fakte që ndodhin

pas datës së depozitimit. Prej këtej rrjedh se juridiksioni i Gjykatës ishte i vlefshëm vetëm në lidhje me shkeljet e vazhdueshme të pretenduara ndaj së drejtës së pronësisë të kërqueses pas datës 22 janar 1990. Ndryshimi në kompetencën kohore të Komisionit dhe të Gjykatës për një ankesë të tillë ishte një pasojë e drejtpërdrejtë dhe e parashikueshme e dispozitave konvencionale të posaçme të cilat edhe parashikonin njohjen e së drejtës të kérkesës individuale (neni 25) dhe atë të juridiksionit të Gjykatës (neni 46).